Ч. 88. Чернівці, вівторок дня 22. цьвітня (4. мая) 1897 року. Рочник XIII.

ЧАСОПИСЬ для руских родин. Виходить щодня кромі днів по неділях і сьвятах.

БУКОВИНА

Редакция і адміністрация в Чернівцях ул. Петровича ч. 2. Передплата 10 зр.

Сьвітлі духи на Угорській Руси.

III.

Подам тепер гарну статю д. Стрипського, що відносить ся також до уживаня народної мови на Угорській Руси. Она така:

„**Відповідь на статю Х-а.** (Заголовок). Дивна річ, що Угро-Русини, члени саме одного українсько-руського народа, відорвались зовсїм від братів своїх. Коли всї їх братя, що жиють безпосередно в зносинах з Москалем, стоять в острім антаґонїзмі проти останнього в напрямі лїтературнім і полїтичнім, то Угро-Русини, хоть абсолютно не сходять ся з Москалем, через звязь язикову жиють з ним в найлїпшій дружбі. Всї другі братя розвивають своє відрубне житя від нього, сотворили собі мову, лїтературу: Угро-Русини просто і сьвідомо не зважали на ріжницю, яка є між ними і Великоросами, а просто взяли від них мову, охрестили її лїтературною мовою „Угро-Росиянів“ і хотїли сею мовою свій народ оживити, а привели єго до моральної смерти. Видано гасло: ми не рутени, але ороси, не пишемо мовою слугів, але пишемо поважною мовою российською! На жаль, не можна бачити добрих слїдів тої орос-культури. Зносин з Росиєю не маємо тепер жадних; з братями нашими анї близшими, анї дальшими не сходимо ся; а що осягли ми своїми власними силами? Чому не жиє Угорська Русь? А коли жиє, то чому між двома чужими впливами? Причина сього зацофаність нашого цїлого духового житя.

До тепер не знаємо, що ми за люди. Оден пише ся рутеном, другий оросом хоче бути. Треба раз до чогось певного дійти. Що в дипльомах угорських назва нашого народу „орос“, то се для нас зовсїм не міродайне, бо 1) Мадяри лиш тілько знали про нас, що ми з нинїшної Росиї прийшли, а там преціпь ще є й другі народности; 2) в дипльомах Бочкая, Раковция, Бетлена зустріваємо раз орос, раз рутен. В сїм питаню найкомпетентнїйший сам нарід. На питанє: який ти чоловік: він відповість: Русин, але не Росиянин, Москаль, Русский. Що по думцї Х-а назва ся орос прийшла зі зносин з Галичиною, себ то з панованя угорських королїв над нею, се може правда: але галицький „рутен“ не називав себе Росиянином, лише Русином, а з сьої перемінена трохи назва рутен прийшла до нас. Ся назва здавна уживала ся в Галичинї (від XII. в; диви іст. лїтер. *Огоновського*, т. II. від. I. *В. Г.*), а в 18. віцї братчики Ставропигійські офіциально титулують ся: Patres et proceres gentis Ruthenae. Коли-ж назва нашого народу пійшла з Галичини, то мусїла бути „рутен“; „орос“ писано в угорських дипльомах по просту або з причини неуваги, або незорієнтованя. Рутен — то просто перекручене назви Русин; а се діялось вже тодї, коли Баха і Шмерлїнґа й на сьвітї не було.

Д. Х. констатує, що ми не Рутени (Русини) але Мадяр-Орос (мадярські горожани, але Росияни). Та тодї котрі і де наші братя? Москаль, чи деякий иньший Славянин? Каже: не маймо нїчого спільного з народом назви рутен! Ясна річ з того, що Москалї наші братя; тому ми й перебрали їхню мову. Але якже в такім разї може д. Х. писати, що „як ми ідеї львівського руського) патріярхату противили ся, так само протестували ми і будемо протестувати проти рабства нашої мови супроти великоруської.“ А от що в тій справі було писано в відозві Кіевскаго Общества р. 1871: „Нинї, коли національне почутя на цїлому сьвітї розбудило ся і все зміцнює ся далї, збудилось також в Угорських Русинів стараня, ратувати свою національність і показати ся тим гідними своїх предків; і они справедливо надіють ся піднори і симпатиї цїлого славяньского сьвіта. Під горами Карпатами є у них одно місто Ужгород. Се осередок руської діяльности; тут заложено р. 1866 лїтературне товариство св. Василя, тут хотять братя наші народний руський дім будувати. Сї два заведеня повинні бути предметом наших жертв. Мова, якою они говорять (себто тодїшня і нинїшня лїтературна мова) з маленькими ріжницями та сама, що й наша великоруська.“

Деж супротивленя проти великоруської мови? Так д. Х. сам собі спротиворічив! Ми записали тою мовою цїлу купу книг а з них, анї той, хто їх писав, анї хто їх купив, і за крейцар хісна не здобув. Що нам поможе, що в Росиї може мати хто хосен з того. що в нас 25—30 людий написало, коли в Угорщинї не лиш не має, але й не навчить ся тої мови, бо її на стілько не вчуть?

Д. Х. дуже протестує, що ми рутени; а в унґварській ґімназиї що вчуть, що стоїть в щорічних, офіцияльних проґрамах під титулом „рутен нєльв“ (руска мова)? То слово „рутен“ має бути лиш на фірму добре, під котрою можна ще й що иньше продавати? Бо коли ми не рутени, чому вчуть рутенської мови? А коли вчуть, то чому она российська?

„Противили ся ми тов. Качковского, Шевченка.... бо наш ідеал: приналежність до Мадярів.“ Чому-ж не вчуть народа виключно мадярською мовою, чому власне й российською? До того результату, який ми нинї маємо з российської мови, можна було прийти і з самою мовою мадярською!

Д. Х. пише: „Помилив би ся дуже той, хто би думав, що российська лїтературна мова ідентична з мовою мужиків российських“. Се правда, але ту не про се розходить ся, а про те, чи ідентична угорсько-руська лїтературна мова з лїтературною мовою российською, чи нї? Правда, не зовсїм ідентична, бо таке язичіє не може бути ідентичнем, але все близше стоїть до неї, ніж до тої живої мови, якою угорські Русини говорять; се язичіє лиш готовить дорогу до такої ідентичности, силуючи нарід на такі книжки, котрих він зрозуміти, а за тим і скористати з них, не може.

Боїть ся д. Х. полїтики і полїтичного з'єднаня. Тож галицькі Русини гірші пятріоти ніж ми, тому що полїтикують? Зі статї д. Х-а

41)

ЗАЛЇСЄ.

Повість

ОСИПА МАКОВЕЯ.

(Дальше).

XVI.

В початках квітня кілька днїв було таких гарних, що зовсїм весною запахло.

Двірский парк виглядав ще так, як в остатних соняшних днях осени, але житя було в нїм більше; всюди більше радістного ожиданя, як осїнної сонливої задуми. Між зівялим листєм на земли перші купки зеленої трави з фіялками, по корчиках весела дрібна пташня, у воздусї тужний бренькіт пчіл, десь над парком невидимий жайворонок — перша негрімка музика на привіт молодої весни.

Під проводом наймита Миколи сїльскі дївчата роблять порядок в парку, змітають зівяле листє, поправляють доріжки, та сьпівають собі для розради.

Грай, музико, як би-сь міг,
Тай не жалуй моїх ніг!
Мої ноги насталені,
Лїтали би, як шалені!

Одна почала, друга підхопила, третя прилучила ся, за ними ще дві — сьпівають усї.

— Гей, дївки, чого ви так розверещали ся як сороки! — сварить Микола, котрий в недостачі правдивого економа приписує собі гонори економскі. — Пан з Мурованки в дворі, а ви так кричите!

— Кривда вам? Помагайте і ви сьпівати! — відповідає одна дївчина.

— Що він поможе! — каже друга. — У него голос як розбитий горнець.

І сьпівають дальше. Микола розгортає рінь на доріжках і скоса дивить ся на „сороки.“

— Що за нарід, — воркотить собі під носом — нїколи не посидить тихо! Робила би одна з другою — нї! ще мусить сьпівати або язиком молоти.

Слухає, що они дальше сьпівають:

А Микола робив кола,
А Микита сани,
А Микола їздив кіньми,
А Микита псами.

Старому Миколї подобає ся така похвала для Миколи, він мовчить. Але нова пісня:

На дорозї калюжа,
Я робити недужа;
Коби скрипки, цимбали,
То би ніжки скакали....

— Ага! ось чого їм дай! — воркотить знов Микола. — Не питають що піст.

Ой мамуню, кохай мене.
За старого не дай мене!
В него сива борода —
Я дївчина молода!

— А будете ви раз тихо, безбожницї! — кричить знов Микола, бо єму зробило ся маркотно; він нежонатий, а вже сивий... І в тій хвилї, побачивши Славка на доріжцї, наказує: — Тихо, панич іде!

Але дївчата не питають:

Ой по горі терлич сходить,
до дївчини панич ходить:
ой терличу, терличу:
люби мене, паничу!

— Пссс! — псикає Микола. — Так розкудкудакали ся дївки, що їх погамувати годї — оправдує ся він перед Славком.

— Нехай сьпівають! — каже Славко. — Сьпівайте!

Але дївчата на хвилю тепер замовкають.

Славко подає наймитови папіроса. Старий знимає легко капелюх і бере. — Дякую — каже. — На спацир вийшли? О,

виходить що гірші; а я кажу, що ліпші, ніж ми. Бо що то таке наш патріотизм? Без слова критики лишати те, що держава в околицях заселених Русинами, поставляла свої мадярські школи; без слова критики лишати те, що нарід наш загибає між двома чужими єму впливами: росийщенем і мадярщенем; не говорити про те, що нарід наш жиє в темноті, щоби й дальше нищила его лихва мадярська. Самі ми слабі, а за помочию не звертаємо ся до наших братів. Жадних культурних заведень не ставляємо, а ті що суть, стараємо ся знищити. Не дивимо ся на те, що інтеліґенция чим дальше, все більше цурає ся народа; не дивимо ся, що духовеньство жиє в таким положеню, немов мужики; 500.000 душ нас є: ми хочемо бути й добрими Мадярами і добрими Русинами, а в дійсности не есьмо ні сим, ні тим. Ми дозволюємо, щоби ціла маса народна між безхлібною мадяризациєю і між бездушним обрусїнем в темноті блукала; ми мовчимо про те, що нарід цілими тисячами покидає свою вітчину і вандрує в далекий, чужий сьвіт; і все те робимо під покривкою сьвятого імени патріотизму. Чиж се патріотизм? Чиж не ліпше те, що наші братя галицькі роблять: ширять просьвіту між народом, закладають народні касина, читальні, каси позичкові, витворюють собі літературу, повагу, жите; розвивають інтеліґенцию, хлопа старають ся удержати при грудях батьківщини... Порівнаймо лиш нашу діяльність з тамошньою: котра має більші успіхи? Хто ліпший патріот? Чи той, що жити хоче, чи той, що вмирати?

Д. Х. каже: „Видавництв тов. Шевченка, Качковского і др. ми не можемо уживати, бо мова галицька зросла під впливом польської: то польське“. Добре, они сполщеною мовою учать тих, котрих повинні учити; але чому учимо ми нашого Русина мовою росийською, коли ми й крихти не стоїмо під впливом росийського щоденного жития? Чому не пишемо ми нашою погубленою, змадяризованою мовою руською? Они таке духове жите витворили з їхньою сполщеною руською мовою, якого ми угорські Русини — колиб нас було й 3.000.000 — ніколи не будемо мати. Чиж ми мусїли конечно до росийської мови звертати ся, коли маємо свою?

Про нашу, руську мову, не дбав ніхто ніколи, не уживали ми єї ні в письмі, ні в церкви — бодай в проповідях; не дивниця, що в нас повстало 4 диялекти. Тому й не можна зрозуміти сего уступу д. Х. „чому не писав Чопей для Верховинців окремих учебників, то би бодай четвераке а не трояке зробив був діялектичні мішанини.“ Чи то Чопей зробив у нас діялекти і мішанини? Не віддавна було то у нас, що на вираз „Pferd“ говорили ми: кінь, кінь, кунь, конь? Сю мішанину зробив не Чопей, але те, що нарід наш не мав ніколи духового жития, не мав ніякої орґанїзациї, ніякого духового осередка, ніякої духової звязи, котра мешканців ріжних комітатів на оден лад вела би і в купі трималаб. Нарід наш учили ми завсїгди чужими єму мовами: латинською, старославянською, мадярською, росийською, лише не руською. Руська мова до нинїшної хвилї не найшла ще своїх прав, бо ми ще й нині держимо ся слів Гомичкова: „мови слуг не будемо уживати, бо ми пани.“ Куди дійшли ми з тими чужими мовами, з тим завсїгди чужим духом? Нарід невчений розриває ся на відмінні частини, жиди витягають від сього останні крайцарі, господарство системи такої, як в середних віках, або в первістних народів і від голоду нарід тисячами загибає, вивандровує: взагалї Русини розділили ся на учених (попів) і неучених (хлопів), через що між ними повстала незмірима пропасть, причім перші не хотять нічим помагати другим, старати ся про них. Духовеньство й само розділило ся на дві частини, на Мадярів і на Росиянів; оно не годно після свого стану жити, не годно виховати своїх дїтий відповідно до вимог віку і оно мусить раз враз царської (від уряду *В. Г.*) помочи просити, що виносить 10—15 зр. Від товариства св. Василя відтягнули моральну підпору оба епископи. Жиємо під підозрінем москвофільства — а тому й Русин ганьбить ся Русином себе признати. Се зробили чужі мови, чужий дух! Чи чиста буде хата, коли все від сусїдів будемо просити мітли?

Сей роздроблений, загибаючий нарід не можна злучити, оживити інакше, лише своєю мовою, своїм житем. Тому й дуже треба жалувати, що в нас виходять такі заяви „нам Угро-Русинам товариства Шевченка, Качковського і т. д. байдуже, бо ми нїчого спільного не хочемо мати з галицькими братьми.“ Добре. Коли так вже боїмо ся полїтики, не жиймо з ними в злуцї, спільно; приймім же і витворім ті средства у себе, які галицькі Русини відкрили і виробили для просьвіти народньої: витворім ще у нас літературну, народну руську мову... Учитись можна хоть де, чомуж лишень у галицких братів не можна? я скажу, чому. Ми хочемо рівночасно бути і Мадярами і Русинами; і мадярске слово хочемо завести у всїх кругах народного житя і руське слово устеречи, викохати; а вже сьвяте письмо каже: коли ти ні студений, ні теплий то виплюну тебе з рота.“ Ми ще не доросли до того степеня полїтичної зрілости, щоби знати, де кінчить ся право опортунїзму, а де починає ся право природне, щоби знати, що то таке правдивий патріотизм, котрий з виповненем обовязків без ніякої кривди сумліня можна згармонїзувати. То не патріотизм всьо а всьо мадяризувати, Русинови по мадярськи проповідувати, як то обавський (Береського комітату) і иньші сьвященники роблять, чужою мовою єго учити, а хліба не давати. То не патріотизм тримати народну масу навмисно в темноті, накидувати єму чужу науку, росийську. Ми в нашім славетнім патріотизмі думаємо, що вчити нарід на своїй мові, руській, то непатріотизм, зрада вітчини, бо тодї eo ipso треба би йти слідом галицького руського житя, галицької руської мови. То Галичани зрадники Австриї, коли борють ся супроти впливу росийщини? Австрийцї і крихти не думають так, бо ще й підпомагають їх державними средствами. Але чи патріотами єсьмо ми, коли з наших Русинів навмисно зьвірів робимо? Що стало ся з нашої Руси під вічним чужим впливом? Роман Гоголя найліпше на се може відповісти: *Мертві душі*. Який хосен має з таких душ держава, вітчина, суспільність наша руська?

Бо то дармо кажемо, що наша літературна мова не дуже відмінна від народної. Того не можна ніколи підписати, що пише д. Х: „наша руська мова і популярна література, не материялом слів, але правописию, стимольоґією відріжнює мови.“ Починаю від того, що ми не маємо жадної популярної літератури. Може „Додатки“ Фенцикового *Листка?* Що скористає з них мужик під взглядом духовим, економічним, господарським, коли він в тих „Додатках“ лише все читає про цивільні подружя? Тим він не вирату ся ніяк від голодової смерти. Друге: що писали ми, то те не лиш правописию, але і материялом слів, відріжнює ся від народної мови; то всьо язичіє було, мова, якою ніхто на сьвіті нїгде не говорить, як те й д. Жаткович сам признав в найновійшим числї територии нашої війни, в ґазеті Kelet. Гляньмо на словар Митрака; найдемо в нім материял нашої народної мови? Там нема нїчого такого, то чисто росийський словар, а не руський. А що за хосен він приніс? Авторови гроші? Нї. Публиці знаня? Нї. Для літератури мадярської переведеня ро-

---

нині сонечко пригріло! Аби так дальше, то би троха з роботою вправ ся. Нема кому за всїм доглянути, а ще як поги нема...

— Вам самому тяжко?

— Тяжко, паничу. І коло коний ходи і коло людий ходи, пильнуй... Аби хоч було за що. А то пан збіднїв тай ми всї разом з ним — додає він тихше.

— Він колись лїпше мав ся?

— О! ще й як! Тепер той син у войску дуже єго скубе! Ну, та й земля не родить від кількох лїт. А небіжка панї довго хорувала... От, біда у всїх! Ще як би доньку видав за того пана з Мурованки, то би добре на тім вийшов. Той би доньку взяв, а маєтку не праг би, бо сам досить має.

— А не шкода би такої молодої за такого старого?

— Та він ще не такий старий... То між панами побирають ся не так, як між мужиками... А добра панна, така як небіжка мама.

— Гарна панна!

— Подобала ся вам? — питає ся Микола і злегка усьміхає ся. — Она собі, як я міркую, вас також вподобала.

— По чім так міркуєте?

— Ми знаємо... адже то видко.

— А того пана з Мурованки не вподобала собі?

— Она за ним не тягне... Він дуже би рад, а она нї. Кристиньска казала... А чого-ж би до нас так зчаста приїздив? От і нинї...

— Може з інтересом?

— Вже ми знаємо, з яким інтересом! Що-ж він нашому панови нї брат нї сват, а приїздить частїйше, як свояки... Гей, дївки, не дармуйте! — обернув ся Микола знов до дївчат, котрі хотїли почути єго розмову. — Ще грядки маємо копати!

Славко пішов дальше доріжкою. „Вже плещуть в дворі, — думав він собі — хоч я не дав ніякої причини до поговорів.“

Дївчата знов сьпівали, та вже сумної:

Ой у саду вишня, за садом лїщина:
Любив я дївчину, а мене дївчина;
Ой та любив я дві лїтї, —
Тепер менї тяжко на сьвітї!

„Ой та любив я дві лїтї, тепер менї тяжко на сьвітї!“ — повтаряв собі Славко в думцї слова пісни... „Тепер менї тяжко на сьвітї...“

— Пане Левіцкий! До побачення! — почув він нараз голос з подвіря.

То Більский відїздив і з коня заздрів Левіцкого в городї. Левіцкий відклонив ся. На ґанку стояв Заборовский і дивив ся за відїзджаючим сусїдом. Відтак він відійшов, а за добру хвилю появила ся на ґанку єго донька. Она оглянула ся довкола, як би лякала ся з кимсь стрітити ся, помалу сходила по кількох сходах і задумана ішла до брами парку.

Левіцкий приглядав ся її уважно і дивував ся єї очивидному неспокоєви. Чим близше она підходила, тим лучше бачив він єї нетерпеливі рухи, почервонїле лице і живі очи, в котрих пробивав ся не то гнїв не то жаль на когось.

Встав і вийшов її назустріч.

— Що вам таке, панно Маню?

— Не можу сказати.

Не хотїла казати, але Славко здогадував ся, що так немило настроїло єї нїчо иньше, лише певно гостина Більского. Не мав відваги питати ся єї дальше і мовчав.

Маня сїла на лавку і задуманими очима вдивила ся в ґрупу безлистних акаций. Славко стояв оподалїк. Робітницї сьпівали в далекім кутї города дальше:

Тепер менї кажеш: „Зоренько ясная,“
а потому скажеш: „Доле нещасная!“
А хоть ти не скажеш, то мати:
„Лїпше було бідну не брати.“

Мельодия пісні була така сумна, а слова було чути так виразно!

— Що они сьпівають, пане Левіцкий?

Левіцкий повторив її слова пісни і пояснив їх:

сийських творів? Нї. Та на що є? Сьміло можу сказати, що нема більше як 30. людий, що по російськи годнї би часописи, книжки і ин. читати, користувати ся ними; находить ся у нас 20—30 таких людий, що з помочию словаря годнї перечитати дещо російське: другїж всї або часу, або охоти не мають до такої роботи. Д. Х. пише, що мову народну треба студіювати тому, хто хоче популярно писати. Чому? Ачень тому, щоби прикмети народної мови в російську одежу прибрати? З таким трудом можна і фонетичною мовою для народа писати.

Пише д. Х. „що частина угорських Русинів письменна повинна бути вдячною тому літературному орос-язикови; а хто хоче прислугу народови зробити, най дає єму молитвенник в руки.“ Ну, на скілько письменний наш народ, можна побачити з того, який рій — цїле село — в коршмі коли сьвято, або неробітний день. Письменний нарід дома сидить і книжки читає в вільнім часї; та в нас нї книжок, нї письменного народу нема. Що повинен зробити той, хто народови хоче прислужити ся, на те вказує лист селянина угорсько-руського писаний до товариства Просьвіти 1892. р. (Дьви: *Жите і Слово*. 1897. Перша кьижка. Ст. 56.)

Ось молитвенник! Се-то така думка, що наш нарід не має радісної хвилї в житю, лиш все терпить і плаче. Ми завсїгди лиш молитвенники давали єму в руку, а сьвітської лектури, користної книжки поучаючої він нїколи й не бачив. Чиж духову потребу заспокоїть сам молитвенник? Розумнїйший, богатший буде з нього? Не умре мужик від голоду, коли ще надрукуємо єму 10.000 молитвенників? Чиж цїль житя: бути добрим християнином серед найбільшої нужди?

По думцї д. Х. „анальфабети лиш Верховинцї; най учать ся читати, а й они просьвітять ся при нинїшній мадяр-орос культурі“. Чиж Не-Верховинцї культурнїйші, богатші від Верховинцїв? Визницький Русин саме такий бідняк, темний неборак, як буківський. А в чім поступає Не-Верховинець при нинїшній російській мові? В нічім; він такий мізерний, як другий.

Що-до вічних експерементаций, то на те скажу: Наше цїле житє руське не було нічим иньшим, як рядом ріжних експерементаций, хотїли ми витворити культури старославянську, російську, латинську, мадярську — і жадна не вдала ся. А нинїшна культура „язичія“ то що иньше як експерементация? А чи вдала ся? Нї! Колиж так, то цур її! Чому терпіти і дальше, щоби мужик у темнотї, а сьвященник в нуждї бідував? Чого тримати ся нам і на дальше російської мови? Чого мучити ся й дальше попам кермованем мертвих душ, коли їх можна воскресити? А сього не можна інакше осягнути, як при помочи тої мови слуг, котру ми так зневажаємо. Правдиву руську мову треба нам вироблювати, а не таку, як нинїшня. Сеж не буде даремна експерементация, як дотеперішнї, бо буде мати основу в живім народї, а на живій основі можна будувати не так, як досї, на мертвій. Отже не напів рутенсько-мадярську мову треба нам вироблювати, як о. Матей виразив ся не зовсїм корекотно, але справедливу руську таку, якою мужик наш говорить. Отся справа, щоби нарід наш у власній мові вести в патріотичнім дусї, має між нашими інтелїґентними людьми, много прихильників; бо они вже й самі встидають ся, що по мадярськи не можуть нввчити нїчого мужика тому, що він по мадярськи не розуміє, по нинїшньому російському знов не можуть, бо анї мужик, анї они не вміють по російськи. Можна сподївати ся, що 80% нашої інтелїґенциї з великою охотою вступить на новий шлях. А що сей шлях не буде шкідливий нї народови, нї державі, нї нікому — хиба Москаль буде облизувати ся — на се вказує той успіх, до якого дійшли наші братя в Галичинї з заведенем народної мови в жите, в лїтературу, успіх тих наших братів, з котрими злуки лякає ся наша історично вихована псевдопатріотична псевдоінтелїґенция. Тоті наші брати мають 1200 нар. читалень, 850 кас позичкових, 4 руські ґімназиї, 8 катедр університетських з руською викладовою мовою, 2800 добре випосажених народних шкіл, коло 30 руських часописий, лїтературні товариства; товариство Шевченка незабавки буде змінене на академію наук; мають лїтературу, котрої твори перекладають вже на европейські мови; мають учених людий, мають науку: степень просьвіти народної без порівнаня стоїть висше, як у нас.

Коли-б трошки горівки і багато нужди у нас не було, хто би знав про нас угорських Русинів? І ми за сим знаменитим взірцем не хочемо йти, перенести до нас его? Ми не хочемо жити, лише навмисно умирати?

Гїядор Стрипський.

До сеї статї не маю що додавати. Зверну лиш увагу угорських Русинів, що спір їх про те, як они мають по мадярськи називати ся, чи orosz, чи ruten, дав би ся легко полагодити. В них одному не миле слово orosz, другому ruten, кождий хотїв би якогось иньшого виразу, а не хоче за ним шукати. В нашій термінольоґії принятий тепер вираз на означене всього нашого народу в етноґрафічних границях: Українцї-Русини, Україна-Русь. Чому-ж не уживати угорським Русинам виразу Ukraino-Orosz? Не дуже лихий є також Kis-Orosz. Та коли хотять мати ще иньший, то най просто називають себе Русинами (Ruszin) — хто-ж їм се заборонить? А на те, як їх Мадяри звуть, най не дивлять ся. Коли они приймуть якусь назву загальну і консеквентно будуть її всюди уживати, то до неї й Мадяри привикнуть. Лиш більше практики, а меньше теориї!

Волод. Гнатюк.

НОВИНКИ.

Чернівцї, дня 3-го мая 1897.

З почти. Мінїстерство торговлї дозволило урядити новий уряд почтовий в Чернівцях для передмість Рош-Монастериска з осїдком в Рошу і з назвою „Чернівцї 4“. Сей уряд буде справувати всї почтові функциї і збирати вкладки до почтової каси ощадности і буде стояти в звязи з головним черновецким почтовим урядом.

Тарифу для лїкарів в Буковинї ухвалила дня 10. цьвітня буковиньска лїкарска комната в Чернівцях. Після неї належало би ся а) за ординацию в домі лїкаря 1 зр. б) за ординацию в домі лїкаря при дуже докладнім осмотреню за помочию зеркал або мікроскопу 2 зр. в) днєвна візита в домі хорого 2 зр. г) візита на почіканю або о назначеній годинї в домі хорого 3 зр. д) нічна візита (від 9 год. вечером до 7. год. рано) 3 зр. е) консультация для кождого лїкаря, що бере в нїй удїл по 5 зр. Сю тарифу передали ще під обраду видїлу комнати лїкарской, щоби увзгляднила ріжницю платнї в Чернівцях і на провінциї.

Нещасні пригоди. З Белелуї коло Снятина доносять: Пяти-лїтна дочка економа Берґмана вийшла дна 23 с. м. в поле, аби там побавити ся з братом. Однак в скорі пропала без слїду і аж оногди найшли еї трупа селяни в Задубрівцї, селї віддаленім о пів милї від Беле-

---

— Звичайна драма, в котрій виступають дві особи: він богатий, а она бідна; він любить еї, хоче еї брати, а она вагає ся; знає, що потім може гірко покутувати за свою незаможність. Як не він сам, то его родина затрують її жите.

— То таке сьпіває ся в тій піснї?

— Таке.

— Дивно менї.

— Чому дивно?

— Я що лиш перед хвилею пересьвідчила ся ще раз, яка правда в тій піснї... І коли вже раз перестануть менї зневажати мою добру маму? Що она їм завинила? А то тепер і тато такий самий...

В очах Манї закрутили ся сльози.

— Знаєте, пане Левіцкий, які люди нераз безсердечні, брутальні! І за свою безсердечність ще жадають поважаня! Кілько разів уже від родини чули ми, що батько зле зробив, оженившись з такою бідною дївчиною, якою була покійна мама; кілько зневаг зазнали ми з тої причини, нїхто не хотїв з нами жити... а тепер уже й мами нема, а ще батькови випоминають его давний поступок! Що гірше, сам батько признає тепер, що зробив нерозумно. І то при менї, я сиджу при столї, а они таке говорять...

— Хто такий? — спитав ся Славко.

— Більский і тато. (Маня втерла сльози). Він думає, що я за него вийду, що я его не зрозуміла!... Розуміє ся, про маму не було анї слова, але він злегка закинув, що ми з нїким доси не жили — так як би ми людий, а не люди нас відрекли ся! — що тепер би можна почати знову товариські зносини, (особливо тодї, як би я за него вийшла замуж!)... а тато на се тілько потакує і каже, що те все правда, сам немов до вини признає ся... оба память мами зневажають... За що? Мама була бідна, але така добра!

Маня заплакала тихо, але по хвилї махнула енерґічно рукою: — Нї, — каже — то не буде так, як тато хоче! Я вже не дитина!... Чи они не бачили, як мене то болїло? Чи они такі тупі? І то вам говорили так при менї, і мабуть їм і на думку не прийшло, що ранять моє серце... Перше „зоренько ясная,“ потім „доле нещасная“...

Славко не відзивав ся; думав про жаль Манї і слухав заразом нової піснї робітниць.

— Чи всї мужчини такі? — спитала ся она в него по хвилї з якимсь невиразним усьміхом...

Заким Славко відповів, робітницї відсьпівали:

„Скарай Боже, воріженьки!
Зводять мене з доріженьки!
Скарай, Боже, хто з нас винен,
Хто не любив, як повинен!“

Ой, знаю, що за причина,
Що не любить мя дївчина:
Любить того, що богатий,
Буде потім жалувати...

Славко усьміхнув ся, зачувши ті слова піснї.

— Чуєте, що они сьпівають?

— Чую — відповіла Маня.

— Чи всї дївчата такі, як та, що о нїй сьпівають?... Так у мужчин, як у женщин по коротких хвилях пориву, забутя, любови, радости наступає холоднїйша розвага журба о будуччину, бажань обеспеченя житя... А то просте, нероматичне бажанє буває звичайно таке сильне, що ми і не глядаємо радости, аби лише потім не зазнати смутку. Так безнастанно думаємо о тім, що буде, що майже не застановляємо ся над тим, що є, що переживаємо.

(Дальше буде.)

луї. Як показало ся, випущена з дому без догляду дївчина упала в багно, а що не могла з него видобути ся, умерла з голоду і студени. — У Велику пятницю о годинї 5-ій пополудни жінка господаря Василя Бойка в Поморянах Аґафія гріла три лїтри оковити на кухни. Єї дочка запалила сїрник, аби подивити ся, чи оковита з медом кипить. В тій хвили горївка займила ся. Дочка вхопила горнець з горївкою, а коли попекла собі руки, кинула горнець на землю і облила горючою горївкою матїр, що стояла коло шафи. Потім дочка вибігла подивити ся, чи не горить хата, а на нещаснїй матери займила ся одїж і так сильно єї попекла, що аж шкіра потріскала і волосє на голові цїлком обгоріло. У великих муках померла нещастна по двох днях в 44-ім роцї житя.

Дрібні вісти. Директор банку гіпотечного Ф. Маєр жертвував з нагоди свого ювелію 400 зр. для убогих жидів і 200 зр. для убогих християн міста Чернівців. — В суботу рано найшли в Прутї коло Чернівців трупа молодого чоловіка. Комісия з маґістрату орекла, що нема підозріня злочину, а він мусїв утопити ся через якийсь нещасний випадок. — Черновецкі мулярі загадують робити змову. Жадають робити від год. 6 рано до 6 вечером і підвисшеня платнї. — В Ходачкові під Тернополем селянин Недошилко задушив свого сусїда Данила, котрого підозрівав о любовні зносини з своєю жінкою. — Кс. прaлат Кнайп в Верісгофен вже подужав і занимає ся своїми хорими як давнїйше. — В Неаполи професор медицини Буонамо з заздрости застрілив свою 54-лїтну жінку а відтак і сам позбавив ся житя. — В Абазії 29-ого с. м. відбуло ся урочисте положенє угольного каменя під будову першого лїчничого дому для державних урядників; при тім урочистім актї була протекторка стоваришеня архикнягиня Стефанія. — В Берлинї відбуває ся конґрес хирурґів, на котрім зголошено 62 відчитів. З конґресом получена й виставa. На припорученє мінїстерства війни виставлено там також коллекцию фотоґрафій Рентґена.

Помер др. Юрий Ончул лїкар при тутешнім краєвім шпитали, знаменитий окулїст. Вчора привезли єго тлїнні останки сюди з Букарешту і похоронили. Смерть молодого і здібного лїкаря, а при тім дуже чесного і благородного чоловіка наступила дуже траґічно. Він вибрав ся на Сьвята до свого брата в Букарештї та мав замір заручити ся там. Але, здає ся, вже в Чернівцях в шпитали заразив ся на плямистий тиф і таки зараз занедужав, як лише приїхав до Букарешту. По короткім слабости скосила смерть в силї віку 38 лїтного, здорового мужчину. Вічная єму память!

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає **Осип Маковей.**

З друкарнї „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовского.